

oglašati bolezen in lakota. Pa v največji sili pride rešitev. Sobieski je namreč s 84.000 možmi hitel mestu v pomoč. Na Golovcu pri Dunaju opravil je kapucin Marko daritev sv. maše za srečno zmago; Sobieski sam je stregel. Mašnik je potem obhajal vse kneze ter blagoslovil vse vojake, rekoč: »V imenu sv. Očeta vam rečem, da je zmaga vaša, ako boste na Boga zaupali.« Velika bela zastava s svetim križem vihrala je na Golovcu v znamenje, da se bode bojevalo za sveto stvar.

Začel se je boj. Zmaga se je nagibala sedaj na to, sedaj na ono stran. Toda kmalu so začeli Turki bežati, pustivši ves plen in vse zaklade zmagalcem. Slovesno so sprejeli potem Sobieskega v mesto in hvaležna množica mu je poljubovala roke, obleko, celó čevlje. »Sam Bog nam je poslal tega moža kot rešitelja!« klicali so mnogi.

Zadnja leta njegovega življenja so grenili razni razpori v domovini. Umrl je veliki junak 17. junija 1696. v dan sv. Rešnjega Telesa, ravno ko je sonce zahajalo. Z njim je bila pokopana tudi slava poljskega kraljestva.

— a —

Naša šola.

(Mladostni spomini; spisal Dobrávec.)

(Dalje.)

Zigonov France ni bil doma iz naše vasi, tudi v šolo ni začel hoditi z nami. Prišel je iz Podgore, tri ure od nas oddaljenega kraja, ter stopil tamkaj v višji oddelek. Bival je pri teti, ki je imela v naši vasi gostilno. Tu je bila Francetu seveda sleharni dan priložnost, da se je kratkočasil, kolikor ga je bila volja, in še več. Lahko rečem, da ni France rad zamenjarjal hruma ne šuma, smeha in šale v gostilni, prav rad se je mudil tam, in ko mu je teta velela prinesiti temu ali onemu polič na mizo, priklopela je njegova sreča na vrhunec. Zato mu ni bilo posebno do tega, če so se knjige dolgočasile v kotu, kamor jih je zagnal ne preveč z lahka vsak dan prišedši iz šole.

Med seboj smo pa imeli Franceta vendar posebno v čisljih zaradi njegove dobrosrčnosti. Če je le mogel, pomagal je vsakomur in razdelil kruh, rožiče, slaščice in sadje vselej na toliko delov, da smo pokusili vsi, on najmanj. Mladinskih iger je znal mnogo več kot mi domači, ko sicer ne morem reči, da bi bili tudi v tem zadnji, pa vsaki nas ima kaj posebnega. A navzlic vsi naši prijaznosti vleklo je Franceta nekaj neprenehoma v njegovo preljubljeno Podgoro k očetu in materi. Kateri otrok si ne želi biti vedno pri milih stariših in kako malo je onih, ki jim je sreča mila, da se ne ločijo od njih!

To pa ni bil jedini vzrok, ki je vabil Franceta v okrilje domače hiše. Nečem pravega naravnost povedati, ker bi bil zato France, ki živi še danes srečno in veselo v predragi mu Podgori, hud na-me, ali toliko pa le rečem, da gospod Brne ni bil nič kaj posebno zadovoljen s tem, da so se Francetove

šolske knjige dolgočasile v kotu, on sam se je pa tako rad kratkočasil v gostilni ter poslušal neslane pogovore vinjenih pivcev.

Pomlad je razgrnila pisani plašč po naših poljanah. Velika noč se je bližala in prijazno solnce je tako ljubo sijalo, kakor ne že dolgo. V šoli smo nekega dne čitali »Lažnjivca« in tudi gospod Brne nam je opisoval, kar se je dalo, na dolgo in široko, kako Bog in ljudje sovražijo laž, cenijo pa resničnost. Vsakdo izmed nas je tedaj trdno sklenil v svojem srcu: ne lagati, tudi če bi se mu zgodilo ne vem kaj. Kako se nas je pa ta nauk prijel za življenje, ki je na vseh straneh polno skušnjav in zapeljivcev, to naj nam pokaže, moji dragi čitateljčki, naslednja dogodbica, ki se je pripetila meni in Žigonovemu Francetu kmalu potem neko popoldne.

Povedal sem že, da bi bil France raje šel o velikonočnih počitnicah domov k očetu in materi, kot da bi mu kdo ponudil vse češnje, kar jih zraste v naši okolici in še zlato tablo po vrhu. Samo še nekaj dnij je nado-stajalo, ko se začno vesele počitnice. France se jih je veselil, saj smo se jih zelo veselili vsi, a on se jih je tudi — bal, zakaj njegovo »šolsko naznanilo«, kakor smo vedeli vsi, ne bode kazalo njegovih najboljših lastnostij. Gospod Brne je bil namreč povsod in tudi v tem strog in pravičen. Potem pa pomislite, kaj pomagajo vse potvice, piruhi, dišeče naranče, slaščice in vse velikonočne posebnosti, če pravijo stariši: »Na, na, Francek, vzemi in jej, ali nikar ne pozabi, da se moraš marljiveje učiti, ker s takim spričevalom, kakor ga imaš sedaj, ne zaslužiš si po svetu niti slane vode, kam li kaj boljšega.« To je nekoliko res prehuda zabela, ki je kaj neprijetno dišala tudi Žigonovemu Francetu. Zato je ukrenil drugače.

Odločil se je iti domov in se raje doma pridneje učiti, kot da bi še delj ostal pri teti in nosil domov slaba spričevala. Svoj sklep je tudi povedal teti in gospodu učitelju. Gospod Brne je bil zadovoljen, a zahteval je, da mora France to sam naznaniti domov in sicer v pismu.

Tisti ponedeljek je bilo po cvetni nedelji, torej že skoro na pragu samih počitnic in velikonočnih praznikov. Popoldne po končani redni šoli smo se učili: France, Baličev Lojze, Rogljev Vladko, Ivaničev in jaz še nemškega jezika. Ni nam bilo posebno ljubo to učenje, povem naravnost; zakaj ko so se drugi že lepo veselili na prostem, trgali cvetice, postavljali mline na potoku ter majili piščali, morali smo mi se upirati s tujim jezikom. To ni posebna zabava. Ali naši stariši so hoteli tako, pa si pomagaj, če moreš, ko so stariši otrokom za Bogom prva in zadnja gosposka. Učili smo se, kakor je kdo mogel, ker je gospod Brne, spoznavši naše slabosti, ravnal modro in previdno tudi o »nemški« uri. Uredil je namreč stvar tako, da je oni, ki je znal prvi svoj oddelek slovnice, toliko in toliko nemških besed ter je najlepše in ne s premnogimi napakami napisal nalogo, tudi smel prvi oditi domov, ko je bil izprašan. To smo se kosali sleharni dan, kdo bo prvi!

Oni dan pa — v ponedeljek po cvetni nedelji — primerilo se je, da sva prav jaz in France zadnja dovrševala svoje izdelke. »Nemška« ura je že minila in še nisva končala. Bila sva v šoli sama. Tedaj mi reče France: »Ti! Jaz imam pisati starišem, da bi me vzeli domov, pa ne morem prav začeti

pisma. Ti znaš to reč bolje, spiši mi ga ti. Dam ti dva krajcarja.« Res, kmalu je bila pogodba dognana, in jaz sem se veselil že naprej, da bom s pisanjem tako kmalu in tako lahko zaslužil dva lepa novčiča. Silno sem bil ponosen na svoje znanje.

»Kaj pa hočem napisati, France?« vprašam ga bolj po tihem, zakaj oba sva se bala še vedno, da bi pristopical na tihem gospod Brne ter nama zmešal račune. Toda nič tega.

»Napiši, da ne morem ostati tukaj, ker je učitelj prehud. Za vsako malenkost sem kaznovan, nobene stvari mu ne ukrenem po godu. Če me pusté še delj v tej šoli, napredoval bodem še slabeye, ker v takih okoliščinah nimam prav nikakega veselja do učenja.«

Zadosti sem vedel.

V nekoliko minutah je bilo pismo končano in z zadovoljnim licem sem ga pokazal Francetu. Kako hlastno ga je bral in kako je srce poskakovalo v mojih prsih samega veselja, češ: Fant, vidiš, kako znaš pisati, pa še tako mlad! — O, ti pregrešna misel! Kolikokrat si me že prevarila potlej in koliko britkih skušenj si mi prinesla od onega dné, ko sem te prvič doživel. Še tisti trenutek se je namreč moje veselje in Francetova zadovoljnost spremenila v zasluženó kazen, ker sva lagala oba.

Kakor bi trenil, odprla so se namreč vrata in gospod Brne je stal pred nama, kakor bi ga uzidal, midva sva pa obstala, kakor okamenela.

»Ali znata?« bilo je vprašanje.

Da, res, znala sva, tudi' napisala sva svoje izdelke pristno in marno, ali bala sva se še nečesa in ne zastonj. Kakor bi nama bral z obraza pregreho, vedel je gospod učitelj vse, prav vse.

»Kaži mi pismo!« zagrmi nad Francetom, da so se še meni hlače stresle. Vse je moralo potem na dan.

Ne pripovedujem rad natančneje, kako se nama je godilo pozneje. Vsakdo mojih malih bralcev si lahko sam misli, da po takšnem grehu je morala biti tudi kazen huda. In rad priznavam še danes in tudi France prizna, ko bode bral te vrstice, da naju je gospod Brne kaznoval po pravici in zasluženju. Očital nama je, da sva pač čitala »Lažnjivca«, poleg tega pa zabila, da je laž greh in posebno grd greh je še lažnjiva zvijača. Potem naju je primerjal lahkemu trstu, katerega omaje tudi najmanjša sapica. »Kaj bode z vama«, ropotal je učitelj nad nama, »kaj bode z vama, ako se ne poboljšata in bodeta takšna tudi potem, ko dorasteta? Mari hočeta slušati le tedaj one, ki vaju učé prav, ko bodeta blizu njih, pozneje pa delati tako kakor oni, ki delajo napačno. Nisem mislil, da sta tako neprevidna in tako malo trdna! Odidita! Z Bogom!«

Prav rad povem, da naju je poslednje očitanje huje peklo kot vsa prejšnja kazen. Molčé sva stopala proti domu in ni naju veselilo za tovariši k igri in drugim zabavam. Sram naju je bilo in drug drugemu sva se bala pogledati v obraz. Hudo nama je bilo, in vendar je govoril neki tajni glas v naju, da učitelj ni ravnal krivično.

V svesti si, da sva prestala pokoro za storjeno pregreho, zapomnila sva si učiteljeve besede ter sklenila varovati se vsakoršne laži. — Ko sva se ločila vsak na svoj dom, obljubila sva drug drugemu, da ne poveva nikomur današnje nezgode. Tako se je tudi zgodilo, in Žigonov France, kateremu so prav tako dragi ti mladostni spomini kakor meni, lahko priča, da sva moško držala dano si besedo. Danes sem jaz prvi, ki sem jo prelomil, a to mi bode France že oprostil, saj nisem doslej še nikomur povedal one male sitnosti. Danes sem storil to vam, mali bralci našega »Vrtca«, da iz nje spoznate, kakšna je bila naša šola. Uganil sem tudi, da bi že radi izvedeli, če je šel tisto pomlad o velikonočnih počitnicah Žigonov France domov in kako so mu teknilo piruhi. Vsega tega ni bilo.

France je po tistem usodnem in ponesrečenem pismu ostal pri nas. Minila ga je želja po domu, posebno pa zato, ker je imel slabo šolsko spričevalo. Starišem domov je pisal — sam — ter jim voščil vesele praznike in milo prosil, da bi imeli ž njim potrpljenje. V prihodnje hoče biti pridnejši. Res, da mu niso tedaj poslali nič piruhov, saj jih tudi ni zaslužil. Ali France se je vendar poboljšal.

O praznikih smo se nekoliko skupno razveseljevali. Baličev Lojze, ki je stregel pri sv. maši, mu je posodil ragljo za veliki petek. Rogljev Vladko mu je dal na veliko nedeljo par lepih naranč, teta mu jih je navrgla še nekoliko, in na veliki ponedeljek po večernicah smo pri nas »sekali« s krajcarji jajca in naranče. Drugi dan smo se pa usedli ter napisali naloge in France je pisal z nami.

V šoli je potem pazil, doma se je skrbno učil in vestno izdeloval domače naloge. Kadar se nam je kaka stvar uprla, da je nismo umeli, strnili smo skupaj k Baličevim ali k Roglju in tudi France z nami. Česar ni vedel ta, povedal je oni, česar ni mogel drugi, pojasnil nam je tretji. Tako nam je brez posebnih nezgod potekal velikonočni čas. Češnje so se že začele in poželjivo smo jih pogledovali na vejah. Kar sline so se nam cedile po njih.

Gospod Brne je z veseljem opazoval, kako se France oprijemlje učenja ter se izogiblje zapeljive pivnice, kjer ni slišal nikoli nič dobrega.

France nam je pripovedoval, kako sladke so češnje pri njem doma Podgoro, ali za binkoštno praznike ga vendar ni še mikalo domov. Strašila ga je zamera od velike noči. Toda tudi njemu je zasvetil slednjič dan veselja.

Tisto soboto pred Binkoštni je nesel domov zlato tablo in vsi smo ga spremljali radostno in z zadoščenjem. Posebno vesela je bila tega dogodka naša družba, ker je dobila novega družabnika. France se je namreč držal pridnejših učencev in se tudi pridno učil. Gospod Brne je pa sam pisal njegovim starišem Podgoro, kako se je poboljšal njihov sinko.

Nekaj dnij pozneje smo pokusili podgorske češnje, katere so Francetu poslali mati za praznike, tudi piruhov niso pozabili. France se je tega zelo razveselil, a pravo veselje mu je bila zavest, da je ugodil starišem in učitelju.

